

A SZOVJETUNIO ÁLLAMI TUDOMÁNYOS–MŰSZAKI INFORMÁCIÓS RENDSZERE TOVÁBBI FEJLŐDÉSÉNEK ÉS HATÉKONYSÁGA NÖVELESÉNEK FŐBB IRÁNYAI *

N. V. TURTANOV,

a Szovjetunió Minisztertanácsa Tudományos és Műszaki Állandó Bizottsága

Tudományos és Műszaki Információs és Propaganda Főigazgatóságának vezetőhelyettese

A Szovjetunió Állami Tudományos–Műszaki Információs Rendszere (a következőkben: Rendszer) együttműködő ágazati, regionális (ágazatközi) és köztársasági tudományos és műszaki információs rendszerek összessége, amelyeket egységes célok és szervezeti alapelvek kapcsolnak egymáshoz, és amelyek a nyelvi és technikai eszközök, valamint a számítógépi programok tekintetében kompatibilisek.

A Rendszerhez tartozó specializált állami és társadalmi szervezetek biztosítják a bármely kategóriába tartozó felhasználók információval való ellátását igényeiknek legmegfelelőbb formában, mind orosz nyelven, mind pedig a Szovjetunió népeinek nyelvein.

A vállalatoknak, intézményeknek, irányítási szervezeteknek, az egyes tudósoknak és szakembereknek a szükséges információkkal kellő időben történő ellátása és a szolgáltatott információk hatékony felhasználása elősegíti a korszerű technológiai folyamatok kidolgozását, az új technika létrehozását és meghatározó szerepet játszik a tudományos–műszaki fejlődés ütemének gyorsításában. A tudományos ismeretek a tudományos–műszaki információ révén az ország egyik legfontosabb erőforrásává váltak.

A Rendszer jelenleg 10 össz-szövetségi, 86 központi ágazati és 15 köztársasági intézetből, 90 ágazatközi területi információs központból és több mint 10 ezer vállalati információs osztályból és irodából áll. Ezekkel szorosan együttműködve fejti ki tevékenységét kb. 60 ezer tudományos és műszaki könyvtár.

Az alkalmazott főfoglalkozású dolgozók száma meghaladja a 150 ezret, a tájékoztatást szolgáló állománya pedig kb. 2 milliárd dokumentumra tehető.

Milyen irányban fejlődik a Rendszer az elkövetkező években?

Szervezete tükrözi a Szovjetunió népgazdasága irányítási rendszerének felépítését. Az irányítási rendszer tökéletesítésének nyomán a tudományos–műszaki információs rendszernek is változnia kell, s a változás során igazodnia kell az irányítási rendszerhez.

Igy például termelői, tudományos-termelői és regionális egyesületek létrehozása új típusú információs szervek kialakítását vonta maga után. Ezek az egyesületekhez tartozó vállalatokat és szervezeteket látják el információval. Az információs szolgáltatások színvonala ezzel jelentősen emelkedik és ugyanakkor lehetőség nyílik az ilyen szervek szakosodására is.

Ma már megértek a feltételek ahhoz, hogy a Rendszerbe a tudományos–műszaki információs szervek egy további szintjét is bekapcsolják. Ezek azok a főhatóságokon kívül álló ágazati bázisszervek, amelyek a meglévő ágazati információs szervek egyes csoportjainak munkáját koordinálják.

Ez abból adódik, hogy számos központi ágazati és információs szerv valójában főhatósági és nem ágazati intézmény. Például a gépiparban 12, a kémia területén pedig 6 ágazati szerv végez információs munkát.

A bázisszerveknek általános információs állománnyal kell rendelkezniük, hogy kielégíthessék a hozzájuk tartozó főhatósági ágazati szervek információs igényeit. A kiegészítő szint bevonásának szükségességét még a tudományos–műszaki információs rendszerek automatizálása és az automatizált rendszerek összekapcsolása is indokolja. Az említett változások alapvető jellegűek és fokozatosan kerülnek megvalósításra.

Folytatódik az új ágazatközi területi információs központok létrehozását célzó munka is. Ezek a központok sikeresen segítik elő a tudomány és a technika legújabb eredményeinek és kiemelkedő ipari tapasztalatoknak eljuttatását a vállalatokhoz, függetlenül attól, hogy az adott vállalat melyik főhatósághoz tartozik. 1980 végére befejeződik az ágazatközi területi információs központok hálózatának kialakítása.

* A Mérnökszervezetek Világszövetsége Műszaki Tájékoztatási Bizottságának 1975. május 26–30. között Leningrádban rendezett szimpóziumán elhangzott előadás.

Különös figyelmet fordítanak a *tudományos-műszaki információs osztályok (irodák)* létrehozására vállalatokban, kutató és fejlesztő intézetekben.

A tudósok, a termelési és irányítási szakemberek egyre növekvő információs igénye megköveteli az információs szervek tájékoztatási tevékenységének állandó tökéletesítését.

Ha az információs kiadványok terjesztését (ami a tudományos-műszaki információk tömeges szolgáltatásának legfőbb formája) nem egészítik ki az *információs szolgáltatások korszerű formái* (pl. a *szelektív információterjesztés*), akkor egyre kevésbé lehet hatékonyan kielégíteni az információs igényeket. A tudomány és a termelés szakembereinek elismerését kiváltó szelektív információterjesztést, – amely kellő időben nyújt pontos és teljes információt – továbbfejlesztik.

Az utóbbi években megjelent újabb típusú információforrások (pl. kutatási és fejlesztési jelentések, fordítások stb.) kibővítették az információs szervek állományát, és ezzel lehetővé vált az információs szolgáltatások bővítése is.

A mai körülmények között nagy jelentősége van az állományban tárolt *információk elemzésének és általánosításának*, s az ezekből nyert eredmények alapján összeállított olyan, minőségileg új információknak, amelyek lehetővé teszik a különféle szintű vezetőknek, a tervező intézetek és iparvállalatok fejlesztési szakembereinek, valamint a tudományos munkatársaknak a megalapozott döntéseket.

Az információk elemzésének és általánosításának legfontosabb termékei azok az *analitikus és összehasonlító szemlék*, amelyek tömören és rendszerezetten tartalmaznak adatokat és tudományos általánosításokat a tudomány, a technika vagy egy tevékenység meghatározott ágának helyzetéről, fejlődési irányzatairól és prognózisairól. A szemlék iránti egyre növekvő igények miatt a tudományos és műszaki információs intézetekben *fokozni kell az analitikus tevékenység fejlesztésének ütemét*.

Tovább kell fejleszteni az információs szervek tevékenységét, a tudomány, a technika és a termelés terén elért legfontosabb *hazai és külföldi eredményekről szóló információk feldolgozásában* és a tervező szervekhez, minisztériumokhoz, főhatóságokhoz, ill. vállalati és intézeti *vezetőkhez való eljuttatásában*. Az ilyen jellegű információk rendkívül fontosak a népgazdasági, ágazati és vállalati fejlesztési tervek összeállításához. Ezeket az információkat információs szervek éves beszámolóik formájában adják közre a tervekészítés időszakában.

Új iparvállalatok tervezése, régiak rekonstrukciója, technológiai folyamatok tökéletesítése s a termelékenység növelése során meghatározó szerepe van a szovjet ipar által gyártott és a jövőben *gyártandó berendezésekről és termékekről szóló információk* időben történő eljuttatásának a felhasználókhöz.

A gépipari minisztériumok *évente jelentetnek meg katalógusokat* a sorozatgyártásban előállított berendezé-

sekről és az elkövetkező években kibocsátandó termékekről. Ezenkívül előre tájékoztatnak az elavult gyártmányok előállításának megszüntetéséről. A soron következő öt éves terv folyamán ezt a tevékenységet ki kell terjeszteni a Szovjetunióban előállított összes berendezésre.

A *szabadalmi információk* terjesztését az ágazatokban és a köztársaságokban létrehozott szabadalmi állományok jobb kihasználásával kívánjuk fejleszteni.

Nagy figyelmet fordítanak a vállalati és intézeti *információs osztályok és irodák tevékenységének megjavítására*. Végeredményben az egész Rendszer hatékonysága ezeknek az osztályoknak, illetve irodáknak a munkájától függ. Ha az osztály (iroda) nem oldja meg az operatív szelektív információterjesztéssel kapcsolatos feladatokat, akkor az össz-szövetségi, központi ágazati vagy területi információs szervektől beérkező adatok jelentős része egyáltalán nem, vagy csak jelentős késéssel jut el a szakemberekhez. Az információs anyagok gyűjtésére, feldolgozására, tárolására és terjesztésére fordított hatalmas és költséges munkának csak akkor van értelme, ha a tudósok, szakemberek, munkások, újítók és vezetők tényleg fel is használják az információkat.

Gondoskodnak a tudományos-műszaki eredmények *ágazatközi átadására és felhasználására*. Az átvett és bevezetett tudományos-műszaki eredményekből származó gazdasági eredmény csak a nyilvántartott adatok alapján is évente többszáz millió rubelre tehető.

Az információszolgáltatás hagyományos, manuális formáinak és módszereinek fejlesztése és tökéletesítése nem teszi lehetővé a *Rendszer* hatékonyságának jelentős növelését. A tudományos-műszaki fejlődés eredményeképpen a tudományos felfedezéstől annak a termelésben történő bevezetéséig tartó időszak állandóan csökken és bizonyos területen ma már alig hat hónapra tehető. Ilyen feltételek mellett a legnagyobb sikereket az az ország éri el, amelyik gyorsabban használja fel a tudomány és technika legújabb eredményeit. A felhasználó gyakorlatilag a keletkezésével egyidejűleg igényli az információt. Ez a feladat csak az *információs munkafolyamatok automatizálásával és gépesítésével oldható meg*.

1976-tól kezdve egyszeri információbevitelen alapuló és sokféle funkciót betöltő automatizált tudományos-műszaki információs rendszereket hoznak létre a megfelelő szintű információs szervekben rendszeresített műszaki eszközök (számítógépek, perifériális, távközlési és reprográfiai berendezések) együttesére alapozva.

Jelenleg 30 második és harmadik generációs nagy teljesítményű számítógépre épülő automatizált információs rendszer van állandó vagy kísérleti üzemben. Ezek az automatizált információs rendszerek a különböző szintű automatizált irányítási rendszerek alrendszeriként fognak működni.

E rendszerek működésének tapasztalatai, valamint a tudományos-műszaki információ területén folytatott el-

méleti és gyakorlati kutatások elengedhetetlenül szükségese az automatizált információs rendszerek tervezéséhez, a rendszerek főbb alrendszerei és rendszerlemei típusmegoldásainak és konstrukcióinak a kialakításához, harmadik generációs számítógépek és az információs folyamatok komplex gépesítéséhez alkalmas korszerű műszaki eszközök széles körű felhasználásához.

A közeli években az automatizált információs rendszerek létrehozásával kapcsolatos munkák megsokszorozódnak, széles körben elterjed a gépi adathordozókkal történő információcseré.

A Rendszer szerkezete, továbbá a specializált, ágazati és köztársasági automatizált információs rendszerek létesítése során nyert tapasztalatok elegendő alapot nyújtanak arra, hogy az egymástól független automatizált rendszereket továbbfejlesszük együttműködő automatizált információs központok hálózatává. Ezeket a hálózatokat a számítástechnikai hálózat szerveként időosztásos üzemmódban működő és hatékony ESZR sorozatú számítógépekkel, távközlési eszközökkel, kiterjedt terminál-hálózattal látjuk el és kompatibilisek lesznek a megfelelő szintű automatizált irányítási rendszerekkel.

A hálózatba először az össz-szövetségi információs központokat és néhány központi ágazati és ágazatközi területi információs központot fogunk bekapcsolni. A többi információs szerv bekapcsolása a további automatizált információs rendszerek létrehozásától, illetve a szükséges távközlési csatornáktól függ.

Egy ilyen hálózattal megoldhatjuk az információellátás minőségének javítását (függetlenül attól, hogy a felhasználó melyik főhatósághoz tartozik és hogy földrajzilag hol fekszik), az információ teljességének növelését, az információ beérkezési idejének csökkentését, a felhasználók körének kiszélesítését, az információk tárolásában és feldolgozásában mutatózó indokolatlan párhuzamosságok csökkentését.

Fokozódik a Szovjetunió részvétele a nemzetközi információs együttműködésben. Ez fontos tényező a Rendszer hatékonyságának növelésében.

A Szovjetunió a Nemzetközi Tudományos és Műszaki Információs Központban képviselt más szocialista országokkal együtt aktívan részt vesz a KGST tagországok Nemzetközi Tudományos–Műszaki Információs Rendszerének létrehozásában. Számos specializált és ágazati információs rendszer kidolgozására és bevezetésére fog sor kerülni, ezeknek a létrehozásában a Szovjetunióknak több mint 30 információs intézménye vesz részt.

Kétoldalú megállapodások biztosítják a tudományos–műszaki információs együttműködést számos országgal, többek között az Egyesült Államokkal, Nagy–Britanniával, Franciaországgal. Ugyancsak fejlődni fog a sokoldalú nemzetközi együttműködés a különféle nemzetközi szervezetekben; ez különösképpen vonatkozik az UNISIST-re.

Fordította: Stiegrád Gábor

TURTANOV, N. V.: A Szovjetunió Állami Tudományos–Műszaki Információs Rendszere további fejlődésének és hatékonysága növelésének főbb irányai

A Szovjetunió népgazdasági irányítási rendszerének tökéletesítése magával vonja az Állami Tudományos–Műszaki Információs Rendszer lényeges változtatását. A hagyományos információs tevékenységről fokozatosan át kell térni a korszerű automatizált információs tevékenységre. A cél: automatizált tudományos–műszaki információs rendszerek létrehozása és az egymástól független automatizált rendszerek összekapcsolása együttműködő automatizált tudományos–műszaki információs központok hálózatává.

* * *

TURTANOV, N. V.: Trends of the development and increase of effectivity of the State Scientific–Technical Information System in the USSR

Perfection of the national economic system involves a significant change in the State Scientific–Technical Information System. Traditional information activity has to be developed into up-to-date automated information activity. The ultimate goal is the establishment of automated scientific-technical information systems and connecting of these individual systems into a co-operating network of automated scientific-technical information centres.

* * *

ТУРТАНОВ, Н. В.: Главные направления дальнейшего развития и увеличения эффективности Государственной системы научно-технической информации в СССР

Усовершенствование системы управления народным хозяйством СССР ведет за собой существенное изменение государственной системы научно-технической информации. Традиционная информационная деятельность должна постепенно переходить в современную автоматизированную информационную деятельность. Целью является создание автоматизированных систем научно-технической информации и соединение независимых друг от друга автоматизированных систем с сетью содействующих автоматизированных центров научно-технической информации.

* * *

TURTANOV, N. V.: Die Hauptrichtungen der Weiterentwicklung und der Erhöhung der Effektivität des Staatlichen Wissenschaftlichen—Technischen Informationssystems in der Sowjetunion

Die Vervollkommnung des Lenkungssystems der Volkswirtschaft geht mit einer wesentlichen Modifizierung des *Staatlichen Wissenschaftlich—Technischen Informationssystems* einher. Man muss von der traditionellen Informationsarbeit stufenweise auf zeitgemäße automatisierte Informationsarbeitsmethoden übergehen. Das Ziel ist die Errichtung automatisierter wissenschaftlich-technischer Informationssysteme und die Verknüpfung der voneinander unabhängigen automatisierten Systeme durch ein Netz von kooperierenden automatisierten wissenschaftlich-technischen Informationszentren.

Helyesbítés

A TMT. 22. évf. 1975. 10–11. számában jelent meg VAJDA Erik: *A szelektív információterjesztési (SZIT) szolgáltatások fejlődési kilátásai* c. cikke. A közölt cikkben sajnálatos módon néhány értelemzavaró hiba található. Alábbiakban közöljük ezeket, valamint a megfelelő helyes szöveget is, az eredeti szövegen történő átvezetés végett.

helytelen szöveg

helyes szöveg

744. old. utolsó előtti bekezdés 7. sor

..ugyanis számos esetben olyan határterületi vagy.ugyanis számos esetben határterületi vagy. . .

748. old. utolsó sor

..(ez a régió, az ország stb.(a régió, az ország stb. . . .

749. old. 2. bekezdés 6. sor

..szolgáltatások fejlesztése ezért.szolgáltatások fejlesztésére ezért. . .

749. old. 2. bekezdés utolsó sor

..déssé vált [9]. ..déssé vált.

751. old. 2. bekezdés 1. sor

..többször idézett szerzői problémát.többször idézett szerzői jogi problémát. . .

751. 3. bekezdés 4. sor

..kisebb integrált.kisebb mértékben integrált. . .

* * * * *